

Eefde, 28 november 2016

Geachte mevrouw van der Linden,

Dank voor de uitnodiging voor de werkgroep draagvlakonderzoek. Eefde Tegen-wind zal zoals eerder aangegeven via uw medewerker Mw. M. Mentink niet participeren in de genoemde werkgroep.

Reden hiervoor is onder meer dat we reeds een klein jaar geleden met IJsselwind BV een afspraak meenden te hebben gemaakt om gezamenlijk een objectief, transparant en eerlijk onderzoek uit te voeren.

De uitvoering hiervan is om ons onbekende redenen helaas nimmer van de grond gekomen.

De drie betrokken gemeenten hebben besloten dit initiatief over te pakken waarbij de wethouder van Lochem het primaat heeft gekregen. Op basis van een gerichte uitvraag is door de betrokken gemeentelijke bestuurders het bureau Enneüs gekozen.

Hoewel wij zelf als bekend eerder dit jaar al een uitgebreid, objectief en anoniem digitaal onderzoek hebben uitgevoerd met een duidelijke, niet voor discussie vatbare uitslag in het nadeel van plaatsing, zijn we blij dat er gestreefd wordt een eveneens objectief maar tegelijkertijd professioneel begeleid draagvlakonderzoek uit te voeren. Naar ons oordeel is het evenwel onnodig – en zelfs ongewenst – om een uitgebreide werkgroep samen te stellen die het gekozen, onafhankelijke bureau adviseert.

Wat ons betreft kent dit onderzoek slechts één relevante vraag, namelijk ‘bent u vóór of tégen plaatsing van turbines in het beoogde gebied’. De doelgroep is naar onze mening beperkt tot omwonenden in een straal van maximaal 1 kilometer van de beoogde locaties. Dit laatste is geheel in lijn met uitgangspunten van IJsselwind en het Waterschap Rijn en IJssel met betrekking tot de zogenaamde ‘keukentafelgesprekken’ en informatieavonden. Wij vinden wat dit betreft ook steun hiervoor door de recente besluitvorming in de buurgemeenten Hof van Twente en Apeldoorn waarbij de belangen van de direct omwonenden doorslaggevend zijn gebleken. Overigens gaan wij er van uit dat deze omwonenden *voorafgaand* aan het onderzoek eerlijk geïnformeerd zijn over alle voor- en nadelen van windenergie.

Inbreng onzerzijds beperkt zich tot bovengenoemde uitgangspunten: participatie door Eefde Tegen-wind lijkt om die reden geheel overbodig.

Via uw medewerkster hebben we de beschikking gekregen over de offerte van bureau Enneüs. Na bestudering hebben we de nodige vragen en opmerkingen die we graag met u delen: u vindt

E-mail: info@eefde.tegenwind@upcmail.nl | Internet: www.eefdetegenwind.nl |

Twitter @eefdetegenwind | Facebook @eefdetegenwind

deze in de bijlage.

Tenslotte ben ik desgevraagd van harte bereid om ons standpunt toe te lichten tijdens de eerste bijeenkomst van de werkgroep.

Met vriendelijke groet,

Namens Eefde Tegen-wind,

Lex de Goede

E-mail: info@eefde.tegenwind@upcmail.nl | Internet: www.eefdetegenwind.nl |

Twitter [@eefdetegenwind](https://twitter.com/eefdetegenwind) | Facebook [@eefdetegenwind](https://www.facebook.com/eefdetegenwind)

Vragen naar aanleiding van de offerte van onderzoeksbureau Enneüs:

Reactie gemeenten Lochem, Brummen en Zutphen in groen

- Volgens het persbericht van de gemeente Lochem is de firma Enneüs in september 2016 geselecteerd om het onderzoek te doen. De offerte van Enneüs is van november 2016: onze vraag is hoe dit met elkaar te rijmen is.

Gemeente: de offerte is na selectie nog aangepast op verzoek van de gemeente

- Enneüs schrijft enerzijds *“Wij benadrukken hierbij expliciet dat wij voor en/of tijdens het onderzoek geen contact zullen hebben met personen van IJsselwind BV, Eefde Tegenwind en het Waterschap Rijn en IJssel of met hen kennis/informatie uitwisselen”*.

Anderzijds schrijft men: *“Wij adviseren om tijdens dit draagvlakonderzoek een werkgroep vanuit de gemeente(n) in te stellen. Deze werkgroep is specifiek voor de begeleiding en afstemming van het draagvlakonderzoek, waarbij in grote mate maatwerk vereist is. Samenwerking met deze werkgroep is voor ons als onderzoeksbureau een belangrijk onderdeel.”*

Bovengenoemde teksten bevatten een duidelijke contradictie: enerzijds totale onafhankelijkheid van stakeholders als IJsselwind en Eefde Tegen-wind, anderzijds propageert men deelname.

Gemeente: het onderzoek zal zeker onafhankelijk plaatsvinden.

Het doel van de werkgroep is betrokkenheid bij de uitvoering van het onderzoek te creëren, maar de deelnemers aan de werkgroep hebben geen invloed op het onderzoek. De werkgroep heeft tevens als doel om de lokale context goed in het onderzoek mee te kunnen nemen. Enneüs stelt de onderzoeksopzet en vragenlijst vast, de werkgroep heeft hier slechts een rol als klankbord in.

Gemeenten hadden in het algemeen aan alle onderzoeksbureaus om de onafhankelijkheid te waarborgen gevraagd dat zij (vooraf) geen kennis mochten hebben aan personen van partijen. Voor het plan van aanpak/uitwerking van het onderzoek was het juist (mede op verzoek van de gemeenteraden) de bedoeling om stakeholders er bij te betrekken.

- Onduidelijk is ook waarom een werkgroep ingesteld wordt en wat de rol hiervan is: ten aanzien van dat laatste wordt enerzijds gesteld *“In elke fase heeft de werkgroep een klankbord- en adviesfunctie”*, elders wordt gesteld *“Nadat de werkgroep akkoord is met de vastgestelde aanpak en vragenlijst..”*. Aangezien klankbord- en adviesrecht een geheel andere rol dan besluitvormend acteren veronderstelt is onduidelijk wat die rol nu echt is.

Gemeente: zie hierboven. De werkgroep heeft een klankbord en advies functie. Zij stellen niets vast.

- De opdracht behelst een draagvlakonderzoek: opvallend is nergens in de offerte gedefinieerd wordt wat draagvlak behelst en wanneer dat er al dan niet is. Wel geeft Enneüs aan dat in goed overleg met de werkgroep bepaald wordt welke elementen in het onderzoek betrokken worden. Dit wekt een beeld van een onderzoeksbureau dat volgend is en daardoor niet autonoom en deskundig. Vraag is of dit bij de uitvraag de bedoeling is geweest.

Gemeente: draagvlak wordt op verzoek kwalitatief en dus niet kwantitatief gemeten. Het onderzoek geeft straks een beeld van het draagvlak maar vooraf kan dat nog niet aangegeven worden. De gemeenten hebben het bureau juist gevraagd om in het totaalproces te adviseren over wanneer er sprake van draagvlak is.

- Enneüs geeft aan dat zij onderzoek wil doen naar onder meer leeftijd, geslacht en gezinssamenstelling: met alle respect denken we te kunnen stellen dat dit zeer discutabele elementen zijn in een onafhankelijk onderzoek: sekse zal als voorbeeld toch niet een steekhoudend argument zijn om al dan niet voor of tegen plaatsing van turbines te zijn.

Gemeente: dit zijn standaardvragen ter controle van de representativiteit van de data. Daarnaast blijkt uit eerder onderzoek dat leeftijd en gezinssamenstelling mogelijke beïnvloeders van zijn op dit gebied.

- Enneüs stelt dat: *“Uniek aan deze windmolens is dat de revenuen deels terugvloeien naar het omliggende gebied en mensen financieel in de molens kunnen participeren. IJsselwind heeft de gemeenten gevraagd om medewerking te verlenen aan hun initiatief tot het ontwikkelen van windmolens. In juni hebben de gemeenten Lochem en Zutphen besloten om geld beschikbaar te stellen als gemeentelijke bijdrage in het coöperatieve windmolenpark van IJsselwind BV voor het uitvoeren van een draagvlakonderzoek.”.*

Naar onze mening wordt een situatie die in deze materie heel gebruikelijk is gepresenteerd als uniek: vergelijkbare teksten heeft IJsselwind al vele malen gebezigd, zowel in de media als op haar website. Vraag is in welke mate Enneüs in deze door het citaat objectief maar ook deskundig is.

Gemeente: Deze tekst is in de offerte opgenomen ter beschrijving van feiten en omstandigheden in de situatie, puttend uit de uitvraag van de gemeenten. Enneüs is zeer objectief en kundig en wij twijfelen daar niet aan. Overigens zijn financiële participatie en het instellen van een gebiedsfonds niet overal gebruikelijk. Daarom moet dit in het onderzoek naar draagvlak echt als punt dat mensen moeten kunnen meewegen naar voren worden gebracht.

- Voorts stelt Enneüs: *“IJsselwind heeft al met diverse omwonenden gesproken en ook een lijst van wensen opgehaald van zaken die men in het gebied verbeterd wil zien.”* Deze weergave van feiten is in flagrante tegenspraak met het feit dat een aantal omwonenden geëist heeft dat IJsselwind in gesprek zou gaan. Op eigen initiatief heeft IJsselwind tot op heden onweersproken geen enkel gesprek gevoerd. Ten aanzien van de gememoreerde wensen

het volgende: in de Gebiedsvisie Eefde West, tot stand gekomen zonder enige inmenging van IJsselwind, worden deze geformuleerd en geadresseerd. Als bekend is onder meer de Dorpsraad Eefde al langer in gesprek met zowel de gemeente Lochem als de gemeente Zutphen om hier oplossingen voor te vinden, laatstelijk tijdens de RTG van 21 november 2016. Verwijzing naar IJsselwind is niet allen onjuist maar ook tendentius, iets wat de objectiviteit van een onderzoek in gevaar kan brengen.

Gemeente: IJsselwind heeft diverse voorlichtingsavonden gehouden waarop zij de plannen en het voornemen om in het gebied te investeren heeft toegelicht. Eefde Tegenwind was op die avonden tevens als spreker aanwezig. Als vervolg op de voorlichtingsavonden heeft IJsselwind gesprekken met grondeigenaren en direct omwonenden gevoerd over de aanwending van de rekenen. Daarna is dit verbreed met gesprekken met verenigingen en stichtingen. Enneüs neemt in het onderzoek zelf ook in ruime mate keukentafelgesprekken af.

- Enneüs beschrijft het doel van het onderzoek is als volgt:

“Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het draagvlak voor drie windmolens op de locatie de Mars/Twentekanaal. Het gaat in dit onderzoek niet zozeer om een getal of percentage over het aanwezige draagvlak, maar juist om meer inzichten in aspecten die het draagvlak verklaren en/of beïnvloeden. Het gaat dus om inzichten in hoe omwonenden van het zoekgebied aankijken tegen thema’s zoals duurzame energie, financiële participatiemogelijkheden, mogelijke rekenen, windenergie (algemeen, maar ook meer specifiek in deze regio), gepercipieerde voor- en nadelen van het plaatsen van windmolens; eventuele bezwaren tegen windmolens.”

Hoewel ons maar ook IJsselwind ten ene male ontgaat waarom er geen kwantitatief onderzoek ingesteld wordt (een eerder onderzoek van Enneüs naar draagvlak ten aanzien van windturbines in Drenthe waar het bureau zelf naar verwijst kenmerkt zich juist door een grote opsomming van percentages) denken we dat deze aanpak ondanks alle inspanningen geen enkel objectief en meetbaar resultaat zal opleveren. Vraag is dus of er van de zijde van de opdrachtgever bewust gevraagd is om een uitsluitend kwalitatief onderzoek in plaats van een kwantitatief onderzoek.

Gemeente: wij hebben al eerder benadrukt dat wij juist een kwalitatief onderzoek wensen. Draagvlak is immers een genuanceerd en subjectief begrip. En zoals hiervoor al genoemd hebben de gemeenten het bureau gevraagd om aan te adviseren over wanneer er al dan niet sprake is van draagvlak. Het is dan aan de gemeenteraden om het geheel af te wegen.

- In de voorbereidende fase wordt volgens Enneüs *“naast de stakeholdersanalyse en de risico-inventarisatie, (...) de basis gelegd voor de verdere invulling van het draagvlakonderzoek.* Inhoudelijke en procesmatige aandachtspunten zijn onder andere: *vaststellen en eventueel aanvullen deelvragen, bepaling van de exacte onderzoeksdoelgroep, opzet van de vragenlijst, steekproeftrekking indirect omwonenden, proces en taakverdeling dataverzameling, communicatie richting de diverse stakeholders, privacy van respondenten, planning, ook stemmen we duidelijk met elkaar af op welke wijze we zo optimaal mogelijk*

besluitvorming.”

invulling kunnen geven aan de bruikbaarheid van het onderzoek voor de beïnvloeding van de politieke

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat wij geheel los zijn bij deze alinea. Mogelijk kunt u ons uitleggen waarom er een stakeholderanalyse uitgevoerd moet worden (vermoedelijk zijn alle relevante stakeholders genodigd voor de eerder genoemde werkgroep) maar belangrijker, welke risico-inventarisatie en met welk doel.

Daarnaast vragen we ons in gemoede af wat bedoeld wordt met de laatste zin van de geciteerde alinea: waarom moet de politieke besluitvorming beïnvloed worden? Naar onze mening heeft de politiek in zowel de gemeente Lochem als Zutphen gevraagd om een objectief onderzoek, niet om een beïnvloedend rapport.

Gemeente: wij benadrukken nogmaals dat er een (met de stakeholders afgestemd) objectief en onafhankelijk onderzoek uitgevoerd wordt.

- Ten aanzien van de omwonenden wordt een onderscheid aangebracht tussen direct omwonenden en indirect omwonenden. Op zich niet onlogisch, waarbij aangetekend dat wij alleen de direct omwonenden relevant achten. Voorspelbaar is dat deze groep afhankelijk van de gekozen straal in overwegende mate tegenstander zal blijken, de indirect omwonenden zullen minder problemen hebben met de eventuele komst waarbij het NIMBY-aspect doorslaggevend zal zijn.

Wat wij een ongewenste invulling van het onderzoek vinden is dat Enneüs wel een voorstel doet voor wat betreft de straal (0 tot 2 respectievelijk 2 tot 5 Km) maar deze vervolgens geheel ter discussie stelt waardoor de eerder genoemde werkgroep de straal kan bepalen.

Duidelijk is dat het risico bestaat dat het oordeel van IJsselwind en het Waterschap op dit cruciale onderdeel van het onderzoek in de werkgroep dominant zal zijn terwijl je zou verwachten dat een gerenommeerd bureau hier al dan niet wetenschappelijk onderbouwd dwingende voorstellen voor formuleert.

Gemeente: de gemeenten hebben vooraf al meegegeven om een ruime straal hanteren omdat wij als gemeenten duurzaamheidsdoelstellingen te behalen hebben en het al onze inwoners aangaat. Wij laten ons sterk door het bureau adviseren over wat een gewenste straal is gelet op onafhankelijk onderzoek en jurisprudentie. En op haar beurt wil het bureau dergelijke aspecten goed aan alle betrokkenen uitleggen in de werkgroep waarvoor Eefde Tegenwind ook expliciet is uitgenodigd om aan deel te nemen.

- Tijdens de onderzoeksfase zullen de leden van de werkgroep “‘realtime’ inzage hebben in de voortgang van het project.” Dit lijkt ons tenminste voor de niet ambtelijke deelnemers volstrekt ongewenst omdat tussentijdse beïnvloeding via de (sociale) media geenszins uitgesloten kan worden. Indien het een eerlijk onderzoek wordt dan moet dit vooral niet plaatsvinden.

Gemeente: de resultaten worden niet tussentijds in de werkgroep besproken

E-mail: info@eefde.tegenwind@upcmail.nl | Internet: www.eefdetegenwind.nl |

Twitter @eefdetegenwind | Facebook @eefdetegenwind